

מסביב עין

עלון מידע למטיילים למדריכים ולתושבי שדה בוקר והסביבה

"יהיה אור-הלכה, כאור הזומה, ואור הזומה יהיה שבעתים, כאור שבעת הימים—ביום"

ישעיהו ל'

הימים מתארכים, הגשמים המעטים נפסקו מזמן, בלילות מתחיל להיות נעים והציפורים ממשיכות לנדוד הלאה. חודשי הקיץ עומדים בפתח ואיתם באים השינויים בסובב ובסביבה.

צוות ביס"ש שדה-בוקר

עדכונים מהשטח

- 'דיווחי גבים' אלו הם המקומות המחזיקים מים ע"פ דיווחים מהשטח: גבי ימין (מים מהחורף שעבר), גב חווה (רדוד יחסית), עין ירקעם, עין צפית, גבי פרס, עין סהרונים (ת'מילה), עין אום צלאח (ת'מילה), מאגורת וגב כביר, גב דרורים. **מקורות מים יבשים או שהתמלאו והתייבשו:** גבי נחל גוב, גב ילק, באר חורשה, גבי נחל צין עליון, גב זרחן.
- ענייני פריחה: עונת הפריחה הולכת ונגמרת עם בואו של הקיץ. ניתן עדיין לראות כמה פריחות שבולטת מביניהן היא פריחתו של הרכפתן.
- הטמפרטורות עולות, ותקופתם של מיני הנחשים, לצאת החוצה ממחילותיהן ולהתחמם בשמש הקיץ, החלה.
- עונת הקינון בשיאה: ישנם ארבעה קנונים פעילים של נשרים מתוך שמונה. הארבעה האחרים או ננטשו או לא פועלים מסיבות שונות.
- **עדכון צפרות מפי מידד גורן:**
נדידת האביב בדרום השנה הייתה אחת המרשימות שהיו מזה שנים רבות. אלפי סבכים שחורי כיפה מלאו כל עץ ושיח. חסידות לבנות ושחורות, שקנאים ואלפי עופות דורסים נראו מדי יום בשמי הנגב. גל הסלעיות שפקד אותנו באמצע מרץ היה מרשים ביותר. סלעית השיחים והסלעית הקפריסאית מהנדירות בסלעיות ארצנו נראו בעשרות ואיתן סלעיות קיץ, אירופית ועוד.
אחת הסלעיות המיוחדות שנראו הארץ אותרה בבקעת עובדה ודגמנה שם במשך ימים מספר למאות חובבי ציפורים נלהבים. הסלעית מכונה סלעית הבזלות והיא מקננת במדבריות הבזלת השחורים של מזרח ירדן. סלעית זו היא למעשה תת מין של הסלעית לבנת הכנף אשר אנו מכירים מהנגב שלנו וזו תצפית שנייה בלבד בארץ של מין זה.
בנוסף למאות מיליוני הציפורים החולפות כעת מעל ארצנו, תקופה זו היא כמובן שיא עונת הקינון של מינים מדבריים רבים ובקרוב גם נוכל לראות את הבז השחור החוזר אלינו מאפריקה.

קרבות יעלים בנחל צרור
צילם: אורי שטיינמץ

יעלים ושמירת טבע - ראינו עם עמרם צברי

במהלך ההכנות למטבעון הקודם שוחחתי עם עמרם צברי, פקח רשות הטבע והגנים. נגלה לאוזני שהשנה, לעומת השנים האחרונות, נצפו בשטח יעלות שמפילות את הוולדים שלהן טרם עונת ההמלטה. קבעתי להיפגש עם עמרם ולברר מה הסיפור שעומד מאחורי הפלת הגדיים של היעלות. בפגישתנו דיברנו על הנושא וגלשנו למצב היעלים באופן כללי, מקומם באורך חיי המדרשה והקשר המורכב בין הטבע לאדם...

מה קרה השנה ליעלות?

ראינו יעלות, לא בעונת ההמלטה, חודש-חודש וחצי לפני, שהפילו. לא ראינו את זה בשנים קודמות, וגם הגדיים שאנחנו רואים בשטח הם מעטים.

ולמה זה?

השנה הקשה. לא היה להם מספיק אוכל. כנראה שהם סובלים. תמיד יש בצורה כזאת או אחרת הפלות, אבל לא שראינו. אין הרבה גדיים, יש אולי עשרה גדיים בשטח- שזה מצב לא טוב. באופן כללי, מהספירות שאנחנו עושים באזור מצב היעלים נמצא במגמת ירידה בשנים האחרונות. או שהוא יציב או שהוא בירידה. זה קורה ככל הנראה בגלל הבצורת – אין ליעלים מה לאכול.

זה שיעלים נכנסים ליישוב ואוכלים מהאוכל יכול להיות שזה פוגע ביכולתם הטבעית למצוא אוכל?

לא כי אנחנו כן רואים את היעלים של המדרשה גם בעין עקב. אבל אין ספק, שאם למשל עומדים על המצוק, מאחורי הבית ספר שדה, ומסתכלת מסביב הכול צהוב ואיפה שהמדרשה הכול ירוק. אז מה זה אומר? זה אומר שפיתחנו פה "מסעדה לבעלי חיים" ואני שואל אותך, אם את היית בעל חיים, לא היית באה? זה כל העניין, לנו אין שליטה על זה. עכשיו לי יש שני כובעים, אני גם פקח וגם יש לי פה בית. גם לי יש נזקים מהיעלים וגם לי יש בעיות, אין מה לעשות. כלומר יש מה לעשות אפשר לעשות גדרות, צריך לשתול צמחייה שיעלים לא אוכלים וכו'.

מבחינת היעלים, אין נזק להם שהם מתרגלים כאן לבני אדם?

לא. הנזק היחיד שיכול להיות זה ההרגלה של יעלים לבני אדם, שאז הם לא ידעו להיזהר מטורפים אחרים. הזבל כמובן זאת גם בעיה. העניין הוא, שאנחנו במדרשה, עדיין לא הגענו למצב של מצפה רמון. במצפה היעלים נגשים לבני אדם לחפש אוכל כי לא מפסיקים להאכיל אותם. אנשים במדרשה לא מאכילים אותם וזה הכי חשוב- אסור להאכיל את היעלים. יש פה מחקר של יעלים שנעשה וזה היווה לנו בעיה חמורה כי הם היו באים בבוקר עם אוכל ונותנים להם לאכול. אם כל החשיבות של מחקרים, ואנחנו בדרך כלל אף פעם לא אומרים לא ותמיד בעד. פה היה קו אדום, כי אנחנו ראינו שהיעלים מחכים לאוכל כמו תרנגולות. וזה דבר שאסור לנו לאפשר, והמחקר הזה יעשה עכשיו לבילה. אין ספק שהיעלים יכולים לעצבן אבל גם בבני זוג אחד יכול לעצבן את השני וזה לא אומר שאנחנו לא אוהבים אותם. לפי דעתי ביישוב היעלים הם דבר מיוחד, אנשים שבאים לפה, דבר ראשון שהולכים לעשות, זה לראות את היעלים חופשיים במדרשה, יש לזה ערך מוסף. איפה עוד בעולם יש מקומות כאלה?

מה אתה חושב על הרעיון של גידור היישוב, אז היעלים היו חוזרים לטבע והתושבים לא היו סובלים מהנזקים שהיעלים גורמים להם.

קודם כל צריכה להיות החלטה של כלל היישוב אם רוצים את היעלים ביישוב או לא. בנוגע לגידור היישוב צריך להבין שיש לזה השלכות רציניות, שאנחנו לא יודעים את כולן. יש הטוענים שגידור היישוב יפגע דווקא ביעלים. היעלים יעשו מה שטוב להם, ונכון לעכשיו מה שטוב להם זה לבוא לכאן, "למסעדה". אם נגדר את המדרשה, הם לא יהיו כאן. גם אי אפשר לגדר לגמרי, היעלים ימצאו דרך להיכנס, אולי דרך השער. אם יכנס לכאן יעל הוא יכלא, יכנס לסטרס ויתחיל לרוץ ולהשתולל. מלבד היעלים נכנסים ליישוב גם זאבים, שועלים ועוד. נגיד וגידרנו את היישוב מפני כל החיות האלה, אז יש עוד בעיה, נכנסים לפה גם מלא עופות שעושים נזקים, אז מה, נגדר גם מלמעלה? הרבה שואלים למה אז לא לעשות תחנות האכלה ליעלים, כמו לנשרים, כדי שלא יכנסו ליישוב? אז זה לא עובד ככה, כי ברגע שיש מקום כמו המדרשה, עם אוכל מתאים ליעלים, הם יעדיפו לבוא לכאן. היישוב יוצר את הבעיה ומצפה שהיעלים לא יבואו. מי שבחר לבוא לגור פה, לא יכול לבוא ולבקש להעיף את הטבע כשהוא מפריע לו.

אתה מאמין שהאדם בקיומו, לא חייב לפגוע בטבע?

צריך לדעת איך לחיות בשיתוף עם הטבע, לכל דבר יש מחיר, צריך להסתכל מסביב. ברגע שאתה בונה יישוב, אתה מביא אליך בע"ח, שזה לא מצב אידיאלי אבל ככה זה. האדם נימצא בעמדת הכוח והוא צריך להתאים את עצמו לבע"ח. אנחנו למשל פרסמנו רשימה של צמחים שיעלים לא אוכלים שאפשר לגדל, אני בביתי גידרתי את הבית. יש מה לעשות. כל דבר שהאדם עושה בא על חשבון משהו. כן יש מקום לשיתוף פעולה, אבל השיתוף צריך לבוא מהאדם, ההחלטה שלו אם לתת או לא היא הקובעת.

גבעת מדור

בלב ארץ המכתשים, אי שם בין רכס חתירה להר רכב, לא רחוק מנחל זרחן והגב היפה שלו – מתרוממת לה גבעה. הגבעה היא גבעת משאר ששרדה עידנים רבים של תהפוכות, גשם שיטפונות ובלייה. סביב לגבעה משתרעים מרחביה של בקעת צין האינסופית ואי שם באופק הדרומי מתנשא מצוק הצינים על מעיינותיו הנחבאים.

במהלך חג הפסח האחרון יצאנו לסיור מקדים לקראת טיול שעתידי היה לצאת לאזור שבין בקעת צין למזרח הרמון, האזור הוא שכוח אל אך הדרך שמובילה אליו מספקת תצוגה שכל אדם שמרחבי המדבר יקרים לליבו היה נחרד ממנה - שטח עצום של מדבר שלא היה מבייש בגודלו את מטרופולין תל-אביב נראה כמו אדמת הירח. דרכי עפר רחבות, משאיות ענק, מפעלים מפלצתיים, בורות כרייה, תהומות ופיצוצים מחרידים... זה לא היה חידוש בשבילנו לראות את בקעת צין שהר צין במרכזה במצב זה, אולם הניגוד הזה בין מרחבי המדבר הבתוליים והיפים של ארץ המכתשים לבין השטח ההרוס ביותר במדינתנו הקטנה הוא בלתי נתפס...

חברת רותם אמפרט נגב היא חברה בבעלות פרטית שבעבר הייתה שייכת למדינה, החברה כורה מבטן האדמה חומר בשם פוספט לצורך עיבוד להפקת זרחן שמשמש בעיקר לחקלאות. הזרחן חיוני לקיום אוכלוסיית כדור הארץ ההולכת וגדלה ועל כך אין מחלוקת. השאלה שצריכה להישאל היא איך אנחנו רוצים שארץ הנגב שלנו תיראה? כארץ בראשית שמזמינה מטיילים, תיירים, ואזרחים לפגוש את אחד האזורים האחרונים שנותרו כפי שנתן לנו הבורא? או כמחצבה שמספקת אוכל לכמות הולכת וגדלה של בני אדם? אין לי תשובה, אך אינני יכול להתחמק מהתחושה שכסף שלטון וכוח הם אלו שמקבלים בשבילנו את ההחלטה.

בימים אלה עובדת חברת הפוספטים על תכנית מתאר חדשה שתוגש לאישור הועדה המחוזית לתכנון ובנייה, התכנית אמורה למפות את שטחי הכרייה בהם תשתמש החברה בעשורים הקרובים. חלק ניכר מהתכנית עתיד להיות שדה כרייה 6 - השטח שסובב את גבעת מדור המרהיבה, זהו לא השטח היחידי במרחב שבו יש פוספט וישנן חלופות אחרות. לפני מספר שנים מאבק ציבורי בהובלת הגופים הירוקים נחל הצלחה במניעת כרייה בשטח המוכר כ"חצבה מערב". אני יודע שסביבת גבעת מדור רחוקה מאוד מרובנו, אך מה שרחוק לנו מהעין יכול להעיד לפעמים על הדברים הקרובים אלינו ביותר.

אנו מזמינים את הציבור הרחב ליטול חלק במחאה שתקום. פרטים בהמשך.

ארנון לביא

מדריך בבית ספר שדה

ליצירת קשר

בית ספר שדה: 08-6532016 (מרכז
הזמנות – שלוחה 1, מחלקת הדרכה -
שלוחה 2).

אתר האינטרנט שלנו:

[/http://bsadeh.boker.org.il](http://bsadeh.boker.org.il)

תגובות, הערות, הארות, מידע לפרסום ועוד...
יש להעביר לארנון לביא או גילי אדוורדסון

matbeon.boker@gmail.com

050-2050584, 050-2050591